

Pensar amb la medulla òssia.

Un virus és una partícula de matèria viva. Una idea és una partícula d'intel·ligència. Totes dues tenen a veure amb el canvi. Els virus vaguen erràtics entre cèl·lules vives, però només transcendeixen en el seu interior, on es repliquen. Les idees divaguen entre una ment i una altra, però només transcendeixen en el seu interior, i allà inicien un procés de construcció de coneixement. Un virus pot inserir-se en la identitat d'una cèl·lula i introduir-hi innovacions. Una idea pot instal·lar-se en una ment i produir-hi nou coneixement. L'activitat dels virus és decisiva per al curs de l'evolució biològica, i el trasbals de les idees, per a la història del coneixement.

Els virus no busquen les cèl·lules, ni les cèl·lules busquen els virus; només xoquen. Un augment de la població de virus en l'entorn d'una cèl·lula significa, per bé o per mal, un augment de la probabilitat de trobada. La matèria viva es defensa contra qualsevol novetat estranya. La intel·ligència, en canvi, tot i que també pot rebre l'impacte d'una idea perduda, surt, expressament, a la crida i cerca d'idees noves. La matèria viva és conservadora i la matèria intel·ligent és revolucionària.

Curiosament i paradoxalment, el sistema immunitari és una espècie d'intel·ligència de la matèria viva no intel·ligent. Aprèn i acumula experiències. Qualsevol canvi és benvingut si serveix perquè res canviï. És la revolució al servei de la conservació. Un dels grans èxits humans (com a matèria viva!) s'explica per la brillant carrera del seu sistema immunitari. No podem dir el mateix de la intel·ligència mental. Un mecanisme dedicat a rebutjar les idees noves i defensar les que ja estan instal·lades condueix sense remei a la paràlisi del coneixement. Un dels grans fracassos humans (com a matèria intel·ligent!) rau en la miserable fortuna d'alguns d'aquests sistemes immunitaris per a idees. Elements en principi gloriosos com ara tradició, fe o revelació, amaguen un inquietant segon fil amb què seccionar qualsevol novetat que suposi un risc per a la identitat vigent, ja sigui la de l'individu, la família, la tribu, el club, la ciutat, la pàtria... és el, diguem-ne, "pensament immunitari", que redueix l'activitat de la revolucionària matèria intel·ligent a la de la conservadora matèria simplement viva. Per pensar "immunitàriament" no cal la delicada i complexa estructura del cervell; n'hi hauria prou amb un crani ple de,

diguem-ne, "medulla cranial". L'enemic més gran del cervell és l'avorritment; i el de l'avorritment, l'absència de canvi. El món de les idees és llibèrrim (per definició: no es pot "punxar" la ment d'un altre com si fos un telèfon). La història de la humanitat està trufada d'infeccions massives produïdes per idees que s'han fet immunes a si mateixes. Vet aquí tres consells modestos per torçar, una vegada per totes, el curs de la civilització:

1. Si quinze minuts després de començar una reunió de més de deu persones encara no ha somrigut ningú, pren nota visual de la porta de la sala. La crítica serà difícil.

2. Si al cap de poca estona t'adones que les idees centrals del discurs són immunes a la realitat, passi el que passi en la realitat, llavors esmuny-te suaument cap a la sortida. La crítica és impossible.

3. Si en aquell moment algú t'intercepta i et xiuxiueja que "genis ancestrals, la memòria dels quals no volem ofendre, ja han pensat tot el que és pensable...", apressa el pas. No compten amb tu.

Jorge Wagensberg